

tar «rasuras de cuba» en *PAlc* (Simonet, p. 535; Dozy, *Suppl.* II, 36a, 37a); avui es pronuncia *tartir* a Egipte i altres parts d'Àfrica. En català aquest nom sofrí des d'antic la concurrència de *RÒS de bóta*, que almenys antigament fou la denominació més popular.

Notes informades i crítiques sobre l'etimologia, només les de Schuchardt (*ZRPb.* xxv, 490, i xxvi, 331-326), que posa de relleu, que si bé *TARTARUS* no està documentat en aquest sentit en llatí, es dedueix la seva existència de la de l'adj. derivat *tartaralis* 'xopat o amarat de tartrà', usat en la traducció, S. v d. C. de l'*Ars Veterinaria* de Pelagoni: recomana fer una frega a les parts infectades del cavall amb un «pannolino imbevuto di *tartaro*» (Forcellini-De Vit): «loca quae ozaenosa sunt, lino diligenter *tartarali* constringes» (ed. Ihm, § 260 i nota). Més tard *tartarum* és freqüent en baix llatí i *τάρταρον*, encara que sigui en autors bastants tardans, cosa no gaire sorprenent en coses tan especials: aquest, p. ex., glossat «fex vini indurata et doliis adhaerens» en Myrepsos i Petros Theoctonicus (Étienne, i Du C.).

La raó de la denominació 'infernàl' està en l'observació de Dioscòrides i Paracels, que el solatge del vi «té poderosa facultat d'abrasadora cremor»; això fa que els metges grecollatins de la baixa època ideessin anomenar-lo *Tartarus* 'infern'; cf. «o tataro é quente e seco» en una cirurgia portuguesa del S. xvii, citada per Bluteau, i un text anglès de 1707: «spirit of vitriol and oil of *tartar* --- mingled together are surprizingly hot» (N. E. D. xviii, 100b).

DERIV.: *Tartari*; *tartàric*; *tartaritzar*; *tartrat*; *tàtric*; *paratàtric*; *paratartrat*.

1 Ferraz, 101. L'informant meu muntanyenc precisava diferenciant de la 'clapissa' (veg. *CLAPA* i *GLEPA*): «diferent de una *lèra* perquè són rocs més grans», Benasc, 1965. Alguna dada catalana a afegir, en *BDC* xx, 48.

Tarterol, V. *tortèrol* (TÒRCER) + *Tartir* no crec que sigui ben entès un *tartir* 'romandre quiet, reposar-se', del qual troba algun indici G. Colon, *BSCC* (xxxiv, 303); la noció de silenci es troba en la frase negativa *no tartir, sense tartir*; cf. la nota de [Pasqual] S[avall] y D., sobre arag. *tartir* «chistar» (*Rev. Arch. Bi. Mus.* 1874, 14), frase «cayó en tierra sin *tartir*, que nadie *tarta*» etc., i «*tartir*: remuer les paupières» en Oudin (1616). Els crec extrets d'un *estartir*, ll. STERTERE, del qual queden probables supervivències en la nostra toponímia (*L'Estartit*). Seria doncs NON STERTERE mal entès¹ *Tartrà*, V. *tartrà* (TARTERA) i *tiretanya Tartrana*, V. *tartana Tartrany*, *tartranya*, V. *tartanya Tartrat*, *tàtric*, V. *tartrà* (TARTERA) *Tartuga*, *tartugada*, *tartugat*, V. *tortuga Taruc*, *tarugo*, castellanismes (V. TARUGO, DCEC/DECH) *Tarumba*, V. *tarambana* (TARALLA) *Tarús*, V. *talús Tarut*, *taruta*, *tarutar*, V. *tarot* i cf. *turó*

1 En efecte, com explica Ballarín (*Dicc. Benasqués*), *tartí* és «usado en sentido negativo», «respirar, pronunciar una palabra, hacer ademán de hablar: 'no

se va atreví ni a *tartí*', 'no mos va dixà *tartí*'»; igual a Alquézar «no poder decir nada» (Arnal Caverro), i MzCoarasa l'usa en aquests mateixos termes en els seus versos en «cheso» (*Añada 'n Echo*). De NON STERTERE ('no rondinar, no roncar, no bleixar') > *no tartí*, entès com *no 's tartí*, i d'aquí *no tartí*.

TAS, 'soc de ferrer, bloc de forjar', del fr. *tas* id. [S. XIII] que sembla ser el mateix mot que *tas* 'munt, pilot' [S. XII], de probable origen germànic; cf. DCEC/DECH; Bloch-W.; i (amb reserves) Hubschmid, *ZRPb.* LXVI, 34.

TASCA, 'prestació forçosa, de caràcter feudal', d'on 'feina assignada a algú', mot comú al català amb la llengua d'oc i el fr. *tâche*, d'origen incert; fóra concebible que vingués indirectament del ll. TAXARE 'avaluar, fer una estima', com a mot mig-savi, alterat pels administradors en un derivat *TASCA, pronúncia defectuosa en lloc de TAXA; però és una idea molt insegura, que xoca amb moltes i greus objeccions, de caràcter fonètic i de totes menes; també s'ha pensat en un origen pre-romà, idea no menys incerta, i més vaga; però que sembla més probable que l'altra, cf. es-lau comú *taska* 'rasclada', *taskati* 'arrossegat, saquejar', sanscr. *táskarab* 'lladre', prussià ant. *tiēnstwei* 'irritar', a.-al. ant. *zaskōn* 'pendre, arrabassar', germ. *taska* 'borsa, sarró'. □ 1.ª doc.: 883.

Un matrimoni dona al comte Sunyer les seves propietats a Castellar [del Vallès], retenint-ne l'usdefruit sota la seva senyoria, a condició de «dare de ipso alaud de ipsa *tascha*, et de nostro iuro in tua potestate», pergami original, copiat en el cartulari, un altre matrimoni dona les propietats de *Octaviano* (= St. Cugat) al monestir de St. Cugat, conservant-ne l'usdefruit a condició de donar-li cada any «moltone uno --- et focacias 5, et sextarios uno de vino et ipsa *tasca* et ipsa decima», a. 953; l'any 954, donació semblant de Santa Maria de Llinars, a condició que «donemus ipsa *tasca*» (*Cart. St. Cugat* I, §§ 17, 34, 35); «de ipsis frugibus et terre productibus, que Deus ibidem dederit --- per unumquemque annum ipsa *tasca* deserviri faciam ad cenobium», a. 990 (ib. I, p. 207); semblantment el plural *thascas* en pergami original de 1064 (cit. a I, 77a38). El Du C., s. v., en cita altres testimonis en b. ll. de Cat. en el S. x, potser ja de c. 900.

I ho trobem en docs. provinents de tot Cat. A Terrassa amb referència a St. Llorenç [del Munt]: «servire faciamus domum Scti. Laurentii ipsa *tascha*, et post obitum nostrum remaneat ad domum Sancti Laurentii» a. 957 (*BABL* VII, 389). L'abat d'Arles de Tec dona «in parrochia Sta. Marie de Custogia --- *tascham* milli de Provedònegs --- et habeas 6 sextarios de segle ---» a un personatge que sembla ser un majordom del monestir, encarregat de fer efectius els tributs als diversos masos que enumera, un dels quals només haurà de donar «manjar soli *tascurio*, quando levavit arcam»: el *tasquer* deu ser el dit majordom encarregat de cobrar-ho, a. 1168 (*RLR* III, 289.8, 290.14).

Després apareix en context purament cat.: «Bn.